

Skenujeme karolinky aneb František Smotlacha redux*

*Redux: pronounced „re-DUCKS,“ would be a great name for a vintage clothing store – it means something that’s brought back or revived

Část první, současná

V Knihovně Jana Palacha připravujeme ke skenování tzv. karolinky, neboli seznamy přednášek, které se vyučovaly na Univerzitě Karlově od konce 19. století až dodnes. V seznamech se můžete dopátrat třeba toho, co, kdy a kde u nás na fakultě přednášel Tomáš Garrigue Masaryk, Edvard Beneš, Josef Pekař, Bedřich Hrozný nebo F. X. Šalda. Karolinky pro *c. k. Českou universitu Karlo-Ferdinandovu v Praze* začaly vycházet v roce 1883, tedy záhy po rozdělení univerzity na českou a německou. Od konce 18. století (a následně souběžně) ale vycházely také *Ordnung der Vorlesungen an der k. k. Universität zu Prag*, tedy seznamy přednášek na německé univerzitě a to až do jejího zániku v roce 1945.

Karolinky poměrně často používají badatelé, kteří píší dějiny některého z fakultních oborů, a práce s tištěnými karolinkami je poměrně nepraktická jak pro ně, tak pro nás knihovníky. Badatel totiž často potřebuje projít všechny karolinky ale z každé potřebuje obvykle jen jednu nebo pár stránek. Musí tedy prolistovat třeba stovku svazků, které mu musíme ke studiu připravit. Pokud by se zdigitalizovaly a zveřejnily online, byly by snadno dostupné všechny hezky na jednom místě a dalo by se s nimi lépe pracovat. Pro celou univerzitu je karolinek opravdu hodně (výrazně nejobsáhlejší jsou ty pro Filozofickou fakultu) a kompletně dostupné jsou dnes pouze v Archivu UK, který se proto rozhodl celý projekt jejich online zveřejnění zaštitit. Karolinky se tedy budou skenovat

(a to včetně optického rozpoznání textu OCR) a následně by se měly zveřejnit v systému *Kramerius*, který je pro práci s naskenovanými dokumenty vhodný a používá ho celá řada českých knihoven. Projekt je zatím ve fázi příprav a my bychom se na něm měli podílet skenováním našich fakultních karolinek.

Digitalizace karolinek usnadní práci jak badatelům, tak knihovníkům

Část druhá, historická

Při procházení karolinek jsme narazili na doslova renesanční osobnost Františka Smotlachy, který byl vyznavačem kalokagathie a pod Filosofickou a později Přírodovědeckou fakultou se věnoval rozvoji českého vysokoškolského sportu.

Jako učitel sportovních her se objevuje poprvé v „zimním běhu 1910/1911“ a náplní jeho kurzu jsou: „Na podzim za příznivého počasí veškeré obvyklé hry sportovní a cvičení tělesná pod širým nebem po dvě odpůldne v týdnu, za nepříznivého počasí a v zimě praktická cvičení v tělocvičně zimní. Hřiště a tělocvična budou oznámeny později.“ Ještě před válkou rozšiřuje nabídku aktivit o lawn-tennis a to „od 1. října do konce sezony“, hry míčem velikým, bruslení a hockey na ledě či „Scouting. Vycházky spojené s tělocvikem, pozorováním přírody a přenocováním pod širým nebem (pod stanem).“ V zimním běhu 1914/15 se k němu přidává Sokolowski Adam, rytíř a diplom. universitní mistr šermu, který po tři hodiny týdně nabízí posluchačům („Pro posluchačky zvláštní hodiny.“) moderní školu šermu a cvičení ve volném zápasu. Výuka probíhá v šermírně v Celetné ulici č. 12, výzbroj je posluchačům k volnému použití.

X. Sportovní hry.

Učitel sportovních her Dr. **Smotlacha**. Lawn-tennis, prakticky. (Publice.) 8 hodin týdně. Podle úmluvy. Na hřišti letenském neb žižkovském.

Hry míčem velikým. 4 hodiny týdně. (Publice.) Podle úmluvy tamtéž.

Lehká atletika. (Publice.) 4 hodiny týdně podle úmluvy tamtéž.

Kurs pro vedení her mládeže, pro kandidáty professury a učitele, 1 hodina týdně. (Publice.) Podle úmluvy.

Scouting. Vycházky, spojené s tělocvikem, hrami, pozorováním přírody a přenocováním pod širým nebem (pod stanem). V neděli a ve svátek.

□ □ □

Sylabus Dr. Smotlachy v letním běhu 1913

Následně vypukla první světová válka a od roku 1915 byl Dr. Smotlacha „t. č. na bojišti.“ Vrací se až v letním běhu 1918, od roku 1920 už působí na Fakultě přírodovědecké, která se

tehdy od Fakulty filosofické oddělila. Ve 20. a 30. letech dále rozšiřuje svůj syllabus o lehkou atletiku, voley-ball, rohování, jiu-jitsu (Smotlacha byl u nás jeho průkopníkem, na univerzitě ho vyučoval od roku 1930 a když byl roku 1936 založen Československý svaz *Jiu-Jitsu* stal se jeho prvním předsedou), jízdu koňmo, table-tennis, zimní sporty (lyže, sáně, bruslení), „plování většinu roku v plovárně Koruna. V létě v plovárně říční.“ Výuce skautingu se od roku 1925 věnuje prof. Svojsík. Před uzavřením českých vysokých škol v roce 1939 už se na univerzitě vyučovalo prakticky všem tehdejšími sportům, posluchači mohli navštěvovati následující: skoky do vody, vodní polo, kanoistika, yachting, rugby, lukostřelba, cyklistika, motocyklistika, horolezectví či šach.

VIII. Tělocvik, sport a hry.

Soukr. doc. Dr. **Smotlacha**. *Základy sportu. (Tělesná výchova II.)
2 hodiny týdně podle úmluvy.

Univ. učitel tělocviku a sportu, rada věd. ústavů, soukr. docent Dr. F. **Smotlacha**. Tělesná výchova II. Přednáška 2 hodiny týdně. Dále cvičení: po 6 hod. týdně (začátečníci a pokročilí). Základní vložné 4 Kč (5 Kč) jednou za šk. rok, jinak publice. Toto kolegium má řadu cvičení, které možno navštěvovati po zvl. zápise v ústavu Praha II., Černá ul., Marathon, a podle rozvrhu hodin. Obory: tělocvik a gymnastika mužů a žen. Zimní a přípravná cvičení pro sportovce (atleti, lyžaři bruslaři, veslaři, střelci, tennisté). Atletika lehká a těžká. Rohování. Zápas řecko-římský. Jiu-jitsu. Šerm mužů a žen. Plování. Skoky do vody. Vodní polo. Kanoistika. Lyžařství. Sáňkování. Krasobruslení. Rychlobruslení. Hockey na ledě (kanada). Lawntennis. Tabletennis. Volleyball. Basketball. Rugby. Hockey zemní (bandy). Kopaná. Házená. Jízda koňmo. Střelba. Lukostřelba. Motocyklistika. Cyklistika. Turistika. Táboření. Horolezectví. Lezectví. Sporty přírodní. Odbor fotografický, šachový, hudební pěvecký atd. Tělocvičny: V Marathonu zvláštní pro muže a ženy, ve Strakově Akademii, v gymnasiích v Resslově a Křemencově ul., v koleji Švehlově a Masarykově. Hřiště: Ve Strak. Akademii, na Albertově a pod Karlovem, na Cís. louce, ve Stud. domově, u Radio-stanice, ve Švehlově koleji, u Budče, na Letné, ve Stud. kolonii, v Masarykově koleji, v Dejvicích, v Troji, v Lobkovicově zahradě, na Maninách u Libeňského mostu a na Petřském nábřeží. Plovárny (jednotl. hodiny): Tyršův dům, v Klimentenské ul., na Klárově, Vyšehradská, vojenská. Loděnice: na Cís. louce, ve Smíchovském nábř. a v Bráníce. Jízdárna: v Nostitzově paláci v Praze III., Pelcova ul. Střelnice (vojenské): v Kobylisích a Milovicích. Učitel může přihlášené podle potřeby přeřaditi na jiné hřiště nebo do jiného kursu, jiné cvičebny a pod.

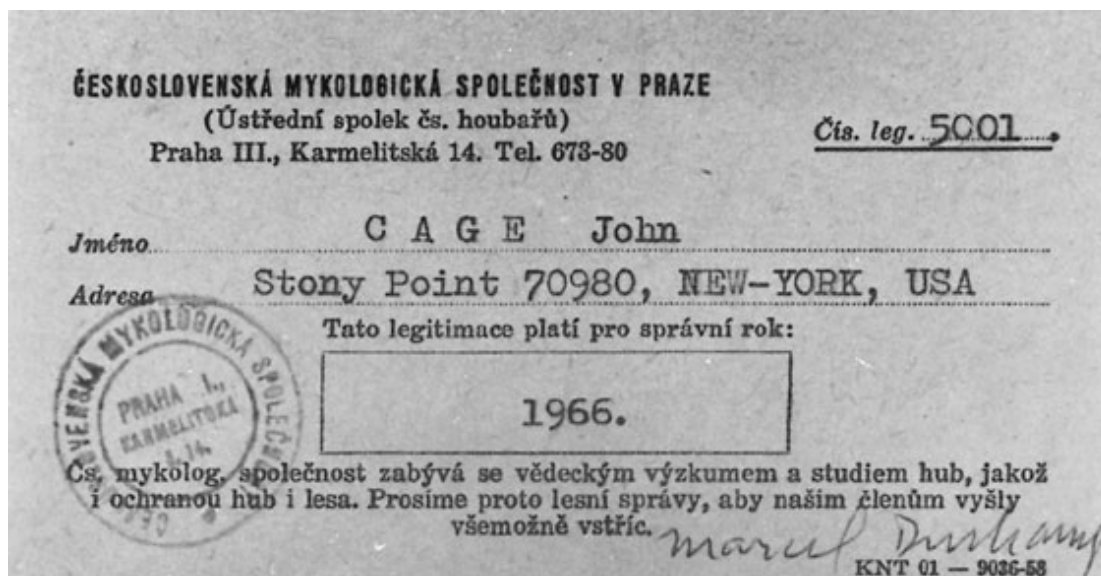
Seminář (kurs) pro cvičitele tělocviku a sportu. 2 hodiny po dvou semestrech podle úmluvy v Marathonu. Publice.

Výrazně rozšířený syllabus Dr. Smotlacha v letním běhu 1932

Část třetí, dadaistická

Ve volném čase se František Smotlacha věnoval mykologii, stal se autorem legendárního *Atlasu hub jedlých a nejedlých* a sám

prý pečlivě vyzkoušel „jedlost u tisíce sedmi set druhů hub.“ Podle Wikipedie je „jeho gigantické dílo v oblasti popularizace houbařství a výzkumu jedlosti a toxikologie hub (...) považováno za jednu z hlavních příčin toho, že Češi jsou dnes považováni za národ houbařů a provozují sběr hub v rozsahu, jaký nemá u žádného dalšího evropského národa obdobu.“ V roce 1919 se stal spoluzakladatelem *Časopisu českých a slovenských houbařů* a v roce 1921 *Československé mykologické společnosti*. Jejím členem byl i avantgardní hudební skladatel, houbař a zakladatel *New York Mycological Society* John Cage, jak dokládá jeho legitimace podepsaná slavným šachistou Marcelem Duchampem. Duchamp Cageovi věnoval svou knihu o extrémně nepravděpodobné variantě šachové koncovky se slovy: „Drahý Johne, pozor: další jedovatá houba.“ Cage se o houby začal zajímat v době velké hospodářské krize, kdy doslova neměl co jíst, a proto si vybral jeden druh houby, zašel s ní do knihovny, kde se přesvědčil o tom, že je skutečně jedlá, a následně se celý týden živil jen houbami.

Členská legitimace Československé mykologické společnosti, kterou Johnu Cageovi vystavil Marcel Duchamp

John Cage: „Dospěl jsem k závěru, že hodně se o hudbě můžeme dozvědět tím, že se budeme věnovat houbám.“ Podle Cage nebyla blízkost slov mushroom a music v anglických slovnících vůbec

náhodná. A v češtině jsou si houba a hudba také nápadně blízké. V 60. letech se John Cage zastavil na smaženici u hudebního skladatele a mykologa Václava Háleka. V létě 1980 začal Hálek slyšet hudbu hub, tyto melodie zapisoval a za svůj život tímto způsobem zhudebnil téměř 2000 druhů hub a vydal *Hudební atlas hub*. Dokonce složil i tzv. *Mykokosmickou symfonii*, jejíž provedení však komunistický režim zakázal kvůli podezření, že obsahuje tajná podprahová sdělení. Koncem 70. let zhudebnil Milan Hlavsa text Egona Bondyho *Muchomůrky bílé* a za svou hudbu byl ještě s dalšími členy kapely *The Plastic People of the Universe* tehdejším režimem perzekvován. Veřejně svou hudbu tedy nemohli provozovat ani Hlavsa, ani Hálek. Marcel Duchamp: „Velcí umělci zítřka sestoupí do podzemí.“

John Cage, František Smotlacha a Marcel Duchamp odpočívají po houbařském výletě na vltavské plovárně před Právnickou fakultou, kam chodíval i malý Franz Kafka

	<p style="text-align: center;">Jan Kamenický</p>	<p style="text-align: center;"><i>Knihovna Jana Palacha vedoucí knihovny</i></p>
---	---	--

Použitá literatura

- ČECHTICKÝ, Tomáš. *Muž, který osvobodil houby*. Týden.cz [online]. 26. 3. 2007 [cit. 14. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/tema/muz-ktery-osvobodil-houby_13043.html

- *František Smotlacha*. Wikipedia [online]. [cit. 14. 3. 2018]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Smotlacha

- GOTTESMAN, Sarah. *Why Experimental Artist John Cage Was Obsessed with Mushrooms*. Artsy [online]. 3. 1. 2017 [cit. 14. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-experimental-artist-john-cage-obsessed-mushrooms>

- HUBERTOVÁ, Kateřina – LANGER, Jan. *Pražské plovárny kdysi a dnes*. Česká televize [online]. 7. 8. 2015 [cit. 14. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1559212-prazske-plovarny-kdysi-a-dnes>

- HUGILL, Andrew. *Opposition and Sister Squares, Marcel Duchamp and Samuel Beckett*. Tout-Fait: The Marcel Duchamp Studies Online Journal [online]. 1. 7. 2013 [cit. 14. 3. 2018]. Dostupné z: <http://toutfait.com/opposition-and-sister-squares-marcel-duchamp-and-samuel-beckett/>

- KRATOCHVÍL, Matěj. *Hudební atlas hub*. A2 [online]. 2006,

36 [cit. 14. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2006/36/hudebni-atlas-hub>

- MARSHALL, Colin. *Avant-Garde Composer John Cage's Surprising Mushroom Obsession (Which Began with His Poverty in the Depression)*. Open Culture [online]. 1. 2. 2017 [cit. 14. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.openculture.com/2017/02/avant-garde-composer-john-cages-surprising-mushroom-obsession-which-began-with-his-poverty-in-the-depression.html>
- MORTON, Thomas. *Houbová symfonie pana Hálka*. Vice [online]. 17. 9. 2013 [cit. 14. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.vice.com/cs/article/aezqq5/houbova-symfonie-pana-halka>
- *Redux*. Vocabulary.com [online]. [cit. 14. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.vocabulary.com/dictionary/redux>
- RAUVOLF, Josef. *Egon Bondy – Muchomůrky bílé*. Moderní dějiny [online]. 16. 3. 2013 [cit. 14. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/egon-bondy-muchomurky-bile/>
- *Seznam přednášek, které se konají budou na c. k. České universitě Karlo-Ferdinandově v Praze*. Praha: Akademický senát University Karlovy, 1908-1938.
- ZILVAR, Tomas – BROUSIL, Radeq. *The Mushroom Whisperer*. Vice [online]. 27. 10. 2011 [cit. 14. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.vice.com/en_us/article/wdp5e9/Vaclav-Halek-makes-mushroom-music